

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Керівник Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини**

Роман РОМАНЮК

15 08 2022 року

ПОЛОЖЕННЯ

про Департамент моніторингу додержання прав у секторі оборони та прав ветеранів і військовослужбовців, полонених та членів їх родин Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини

1. Загальні положення

1.1. Департамент моніторингу додержання прав у секторі оборони та прав ветеранів і військовослужбовців, полонених та членів їх родин (далі – Департамент) є самостійним структурним підрозділом Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (далі – Секретаріат), діяльність якого координує Представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в системі органів сектору безпеки й оборони (далі – Представник Уповноваженого) згідно із затвердженою посадовою інструкцією.

1.2. Департамент у своїй діяльності керується Конституцією України, Законами України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», «Про національну безпеку України», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про Службу безпеки України», «Про Державну прикордонну службу України», «Про Національну поліцію», «Про національну гвардію України», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист», «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», «Про звернення громадян», «Про державну службу», Кодексом цивільного захисту України та іншими законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, у тому числі Женевськими конвенціями про поводження з військовополоненими, про захист цивільного населення під час війни, підзаконними нормативно-правовими актами, Положенням про Секретаріат, наказами Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений), Керівника Секретаріату та цим Положенням.

1.3. Структуру та штатну чисельність Департаменту затверджує Уповноважений.

1.4. До складу Департаменту входять структурні підрозділи відповідно до затвердженої структури та штатного розпису Секретаріату.

1.5. Положення про Департамент, положення про структурні підрозділи Департаменту та посадові інструкції працівників Департаменту затверджує Керівник Секретаріату.

1.6. Працівників Департаменту призначає на посади та звільняє з посад Уповноважений.

2. Завдання

2.1. Основним завданням Департаменту є забезпечення реалізації повноважень Уповноваженого у сфері здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина стосовно:

2.1.1 громадян України, які перебувають на військовій службі (службі осіб рядового та начальницького складу) у Міністерстві оборони України, Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту, Міністерстві внутрішніх справ України, Національній гвардії України, Національній поліції України, Державній прикордонній службі України, Державній міграційній службі України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Службі безпеки України, Управлінні державної охорони України, Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України, розвідувальних органах України та інших державних органах сектору безпеки і оборони, а також членів їх родин;

2.1.2 призовників, військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, а також членів їх сімей;

2.1.3 громадян України, які під час проходження військової служби у зв'язку із збройним конфліктом та/або воєнними діями захоплені в полон чи зникли безвісти, незаконно позбавлені волі або є заручниками (далі – військовополонені та особи, зниклі безвісти), а також членів їх сімей;

2.1.4 громадян України, які перебувають за кордоном та на тимчасово окупованій території, захоплені в полон або є заручниками, незаконно позбавлені волі, зникли безвісти, а також членів їх сімей;

2.1.5 членів сімей військовослужбовців, які загинули чи померли;

2.1.6 осіб, які мають статус ветеранів військової служби та служби в правоохоронних, а також інших державних органах сектору безпеки і оборони;

2.1.7 осіб, звільнених з військової служби, які мають статус ветеранів війни, визначений Законом України «Про статус ветеранів війни та їх соціальний захист», та членів їх сімей (далі – військовослужбовці, поліцейські, ветерани та інші особи).

2.2. Департамент в межах повноважень забезпечує моніторинг стану додержання конституційних прав людини і громадянина, а також забезпечує поновлення порушених прав людини і громадянина стосовно:

2.2.1 військовослужбовців, поліцейських, ветеранів, інших осіб та членів їх сімей державними органами та органами військового управління і місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності;

2.2.2 військовополонених державними органами у сфері виконання кримінальних покарань, правоохоронними органами та органами військового управління, стану реалізації законних прав та інтересів засуджених і осіб, узятих під варту, як в межах території України, так і на території ворогуючої держави і тимчасово окупованій території України;

2.2.3 громадян України, які перебувають за кордоном та на тимчасово окупованій території, захоплені в полон або є заручниками, незаконно позбавлені волі, зникли безвісти, а також членів їх сімей.

2.3. На Департамент також покладені завдання щодо організаційного, інформаційно-аналітичного, експертного забезпечення в межах визначених повноважень діяльності Уповноваженого, його Представника та Секретаріату, ведення інформаційної та облікової роботи в інтересах Департаменту.

3. Функції

3.1. Для забезпечення діяльності Уповноваженого Департамент відповідно до покладених на нього завдань та розподілу обов'язків між працівниками в межах своїх повноважень:

3.1.1 забезпечує проведення моніторингу дотримання прав людини і громадянина стосовно військовослужбовців, поліцейських, ветеранів та інших осіб, громадян України, позбавлених свободи внаслідок збройної агресії проти України та зниклих безвісти, надає пропозиції Уповноваженому щодо вжиття заходів парламентського контролю з метою забезпечення прав і свобод людини і громадянина;

3.1.2 здійснює виїзні моніторингові перевірки стану дотримання прав людини і громадянина державними органами, органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами та органами військового управління стосовно:

3.1.2.1 військовослужбовців, поліцейських, ветеранів та інших осіб;

3.1.2.2 військовополонених, засуджених і осіб, узятих під варту (як в межах території України, так і на території ворогуючої держави і тимчасово окупованих територіях України);

3.1.2.3 громадян України, які перебувають за кордоном та на тимчасово окупованій території, захоплені в полон, незаконно позбавлені волі у зв'язку із збройним конфліктом та/або воєнними діями;

3.1.3 розглядає в установленому порядку звернення громадян, листи державних органів і органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, підприємств, установ та організацій, звернення міжнародних державних та недержавних органів з питань, що належать до компетенції Департаменту;

3.1.4 здійснює провадження у справах про порушення прав людини в порядку, визначеному Уповноваженим;

3.1.5 роз'яснює заходи, які має вжити особа, що подала звернення до Уповноваженого, інформує та надає роз'яснення з питань, що належать до компетенції Департаменту;

3.1.6 надсилає звернення громадян за належністю до відповідних органів з рекомендаціями щодо дотримання стандартів у галузі права на соціальний і правовий захист військовослужбовців, поліцейських, ветеранів та інших осіб, військовополонених, осіб, зниклих безвісти, громадян України, що перебувають за кордоном і на тимчасово окупованій території, та членів їх родин;

3.1.7 організовує та забезпечує ведення обліків, реєстрів на осіб, що зникли безвісти, в тому числі за особливих обставин, військовополонених, цивільних осіб, що незаконно утримуються ворогуючою державою та на тимчасово окупованих територіях, і громадян України, які тримаються у місцях несвободи за кордоном та на тимчасово окупованій території, здійснює їх перевірку;

3.1.8 розглядає депутатські запити і звернення, запити на інформацію з питань, що належать до компетенції Департаменту;

3.1.9 здійснює моніторинг чинних законів і підзаконних нормативно-правових актів щодо їх відповідності стандартам у галузі права на соціальний і правовий захист військовослужбовців, поліцейських, ветеранів та інших осіб, військовополонених та осіб, зниклих безвісти, громадян України, що перебувають за кордоном і на тимчасово окупованій території, та членів їх родин.

3.1.10 здійснює експертний аналіз проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань, що належать до компетенції Департаменту, та їх поточний супровід шляхом постійного моніторингу нормотворчої діяльності відповідних Комітетів Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України;

3.1.11 за дорученням Уповноваженого розробляє законопроекти, проекти та пропозиції внесення змін до нормативно-правових актів, необхідних для запобігання порушенням прав і свобод людини або сприяння їх поновленню;

3.1.12 бере участь у підготовці проектів конституційних подань Уповноваженого, подань до державних органів та органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, підприємств, установ та організацій, незалежно від їх форм власності та їх посадових і службових осіб щодо усунення виявлених та запобігання можливим порушенням прав і свобод людини і громадянина у сфері відповідальності Департаменту;

3.1.13 забезпечує та здійснює співпрацю з державними органами та органами місцевого самоврядування, міжнародними організаціями, посольствами, консульськими установами за кордоном, посольствами, консульськими іноземних держав, громадськими об'єднаннями, релігійними організаціями, підрозділами Міністерства оборони України, Збройних Сил

України, Державної спеціальної служби транспорту, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України, Національної поліції України, Державної прикордонної служби України, Державної міграційної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Служби безпеки України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, розвідувальних органів України з питань, які належать до компетенції Департаменту, розробляє проекти договорів, угод, меморандумів, бере участь у зустрічах з представниками цих установ;

3.1.14 за дорученням Уповноваженого безпосередньо з метою захисту прав і свобод людини стосовно військовослужбовців, поліцейських, ветеранів та інших осіб здійснює представництво інтересів Уповноваженого в судах під час:

3.1.14.1 звернення до суду про захист прав і свобод осіб, які через фізичний стан, недосягнення повноліття, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність неспроможні самостійно захистити свої права і свободи;

3.1.14.2 участі у судовому розгляді справ, провадження в яких відкрито за позовами (заявами, клопотаннями (поданнями) Уповноваженого;

3.1.14.3 вступу у справи, провадження в яких відкрито за позовами (заявами, клопотаннями (поданнями) інших осіб, на будь-якій стадії їх судового розгляду;

3.1.14.4 ініціюванні Уповноваженим незалежно від його участі у судовому провадженні перегляду судових рішень;

3.1.15 ініціює в разі виявлення підстав для притягнення до адміністративної відповідальності за невиконання законних вимог Уповноваженого або представників Уповноваженого процедуру притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 188⁴⁰ Кодексу України про адміністративні правопорушення;

3.1.16 бере участь у підготовці щорічних і спеціальних доповідей Уповноваженого;

3.1.17 бере участь в організації та проведенні просвітницьких, навчальних заходів, нарад, конференцій, семінарів, круглих столів, залучає для їх проведення науковців, фахівців, незалежних експертів;

3.1.18 надає в межах компетенції методичну та консультативну допомогу працівникам Секретаріату, які здійснюють регіональне представництво, та регіональним координаторам взаємодії з громадськістю;

3.1.19 забезпечує підготовку інформаційно-аналітичних матеріалів для керівництва Секретаріату та інформаційних повідомлень щодо поточного стану справ для висвітлення на офіційному вебпорталі Уповноваженого;

3.1.20 аналізує політичні, соціальні та інші процеси, що відбуваються в Україні, за кордоном та на тимчасово окупованій території, і належать до компетенції Управління та Департаменту;

3.1.21 за дорученням Уповноваженого здійснює в установленому порядку прийом громадян;

3.1.22 забезпечує в межах компетенції діяльність Консультативної ради при Уповноваженому та координаційних (експертних) рад за відповідними напрямками;

3.1.23 здійснює інші функції, що впливають із покладених на Департамент завдань.

4. Права

4.1. Департамент відповідно до покладених на нього завдань має право:

4.1.1 запитувати та одержувати в установленому порядку необхідні документи, матеріали та інформацію, зокрема з обмеженим доступом, від державних органів та органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, спеціалізованих підрозділів і військових частин, їх посадових та службових осіб;

4.1.2 вимагати від посадових та службових осіб державних органів та органів місцевого самоврядування, органів військового управління, громадських об'єднань, підприємств, організацій, установ незалежно від форми власності, спеціалізованих підрозділів і військових частин сприяння у проведенні у них перевірок діяльності щодо додержання прав людини і громадянина, і зокрема на підконтрольних та підпорядкованих їм підрозділах, та надання спеціалістів для участі в проведенні перевірок, експертиз і підготовці відповідних висновків;

4.1.3 запрошувати посадових і службових осіб, громадян України, іноземців, осіб без громадянства для отримання від них усних або письмових пояснень щодо обставин, які перевіряються у справі про порушення прав на соціальний і правовий захист військовослужбовців, поліцейських, ветеранів та інших осіб; військовополонених та осіб, зниклих безвісти, членів їх родин; громадян України, що перебувають за кордоном і на тимчасово окупованій території, та членів їх родин;

4.1.4 порушувати перед керівниками державних органів та органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, підприємств, організацій, установ незалежно від форм власності, спеціалізованих підрозділів і військових частин питання щодо виконання актів реагування Уповноваженого в установлені строки;

4.1.5 проводити виїзні та безвиїзні перевірки державних органів, органів військового управління та місцевого самоврядування, громадських об'єднань, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, спеціалізованих підрозділів і військових частин, державних органів у сфері виконання кримінальних покарань щодо додержання ними прав людини і громадянина стосовно військовослужбовців, поліцейських, ветеранів та інших осіб; військовополонених, інших осіб та членів їх родин; громадян України, що

перебувають за кордоном і на тимчасово окупованій території, та членів їх родин. Вимагати та отримувати від керівника та/або посадових осіб суб'єкта перевірки надання завірених підписом письмових пояснень;

4.1.6 залучати в установленому порядку до участі у вивченні окремих питань додержання прав людини і громадянина науковців, експертів, представників громадських об'єднань (за згодою), спеціалістів державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, спеціалізованих підрозділів і військових частин (за погодженням з їх керівниками);

4.1.7 організувати та брати участь у робочих групах, семінарах, конференціях, нарадах та інших заходах з питань, що відносяться до компетенції Департаменту;

4.1.8 у процесі виконання покладених на Департамент завдань взаємодіяти в установленому порядку з державними органами та органами місцевого самоврядування, правоохоронними органами та військовими формуваннями, громадськими та релігійними об'єднаннями, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності;

4.1.9 користуватися державними, і зокрема урядовими, системами зв'язку і комунікацій;

4.1.10 здійснювати інші повноваження відповідно до цього Положення, наказів Уповноваженого та чинного законодавства України.

4.2. Уповноважені особи Департаменту мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, що передбачені статтею 188⁴⁰ Кодексу України про адміністративні правопорушення. Протокол про адміністративне правопорушення складається в рамках провадження, що здійснюється відповідно до Порядку здійснення провадження Уповноваженого з прав людини у справах про порушення прав і свобод людини, затвердженого Уповноваженим, а також під час здійснення моніторингових візитів та перевірок діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності, а також фізичних або юридичних осіб.

4.3. За дорученням Уповноваженого або Керівника Секретаріату працівники Департаменту мають право діяти від імені Уповноваженого або Секретаріату та представляти їх інтереси з усіма правами, що надані чинним законодавством України.

Реалізація зазначених завдань, функцій та прав за проблематикою недопущення катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, здійснюється у координації з Департаментом з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату, з урахуванням

особливостей та специфіки статусу осіб, визначених Женевськими конвенціями про поводження з військовополоненими та додатковими протоколами до них

5. Керівництво

5.1. Департамент очолює Директор, який призначається на посаду і звільняється з посади Уповноваженим.

5.2. На посаду Директора Департаменту призначається особа, яка має ступінь вищої освіти не нижче магістра за спеціальністю в галузі права або державного управління, з досвідом роботи на посадах державної служби категорій «Б» чи «В» або досвідом служби в органах місцевого самоврядування, або досвідом роботи на керівних посадах підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, спеціалізованих підрозділів та військових частин не менше двох років.

5.3. У своїй діяльності Директор Департаменту повинен додержуватися Конституції України і законів України, інших нормативно-правових актів, прав та охоронюваних законом інтересів людини і громадянина, забезпечувати виконання покладених на нього функцій та повною мірою використовувати надані йому права.

5.4. Директор Департаменту повинен знати Конституцію України, Закон України «Про державну службу», Закон України «Про запобігання корупції», Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», інше законодавство України, що стосується діяльності Уповноваженого, чинні міжнародні договори в галузі захисту прав і свобод людини і громадянин, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також вільно володіти державною мовою.

5.5. Директор Департаменту має заступників у кількості згідно зі штатним розписом. У разі відсутності Директора Департаменту виконання його обов'язків здійснює його заступник відповідно до наказу Керівника Секретаріату.

5.6. Директор Департаменту підпорядкований Керівнику Секретаріату та координує свою діяльність з Представником Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в системі органів сектору безпеки й оборони.

5.7. Директор Департаменту несе персональну відповідальність за виконання покладених на Департамент завдань.

5.8. Посадові обов'язки та права Директора Департаменту визначаються у його посадовій інструкції.

6. Інші питання

6.1. Працівники Департаменту несуть відповідальність згідно з чинним законодавством України за невиконання або неналежне виконання покладених на них службових обов'язків, перевищення своїх повноважень, порушення обмежень, пов'язаних з проходженням державної служби, а також за вчинок,

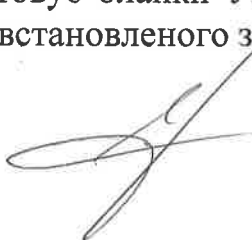

який порочить їх як державних службовців та/або дискредитує Уповноваженого та/або Секретаріат.

6.2. Секретаріат створює належні умови для ефективної роботи і підвищення кваліфікації працівників Департаменту, забезпечує їх робочі місця телефонним зв'язком, засобами оргтехніки, відповідним обладнанням і місцями для зберігання документів.

6.3. Департамент під час здійснення повноважень відповідно до затверджених положень використовує бланки Уповноваженого, Представника Уповноваженого та Секретаріату встановленого зразка.

Директор Департаменту

Юрій КОВБАСА